

ANKARA ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANELERİ HAKKINDA RAPOR

Mf. V. Kütüphaneler Müdürü
Aziz BERKER

Üniversite kütüphaneleri, bir taraftan talebenin öğretimde istidat, kabiliyet ve iktidarlarının yetebildiği nisbette iyi yetişmelerini, ihtiyaç duydukları mevzularda bilgilerini artırmalarını, inceleme ve araştırmalarda bulunabilmelerini, sentezler, mukayeseler ve tahliller yapabilmelerini ve diğer taraftan her derece ve kademedeki öğretim elemanlarının gerek tedrisatta, şahsi etüdlerde ve ilmi çalışmalarda en geniş ve en derin inceleme ve araştırmalara kolaylıkla imkân bulabilmelerini sağlıyan müesseseler hâlinde kurulmalı ve teşkilâtlandırılmalıdır. Üniversite kütüphaneleri, bu hüviyetle, bütün tedrisatın, üniversiter çalışmaların ve ilme hizmetin mihrak ve dayanağını teşkil etmelidir.

Kütüphanecilik, kendine mahsus bilgi ve teknikle Türkiye'de de artık ayrı bir ihtisas sahasıdır. Bu bakımdan üniversite kütüphaneleri bu bilgi ve teknikle yetişmiş veya yetiştirilmiş mütehasısların idaresine bırakılmalı ve bunların salâhiyetleri, her türlü müdahaleden masun sayılarak tanınmalıdır.

Ankara Üniversitesi kütüphaneleri nasıl kurulmalıdır? Bunun cevabı ancak iki veçheli olabilir:

1 — Gaye olarak kuruluş,

2 — Geniş bir zaman hacmi içinde ve imkânların müsaadesi nisbetinde bu gayeye erişmeğe çalışmak kayıt ve şartıyla bugünkü durumun istifadeye salih bir hale getirilmesi.

İşin her iki veçhesi de maddî ve manevî iktidarımız dahilinde sağlam esaslara bağlı iyi düşünülmüş ve tertiplenmiş birer plâna bağlanmadıkça ıslah hareketlerine girişmekte bir fayda ve netice mülâhaza edilmemelidir. Islah yolunda bugün neler yapılabileceğini tesbit ederken gayeyi gözönünde tutmağa la mutlaka mecburiyet vardır. Bu, dikkate alınmazsa, çalışmalardan umulan neticeler alınmaz.

Bu plânlar, mütehasıslarınca hazırlanmalı, üzerlerinde üniversite öğretim elemanlarının geniş mikyasta fikir ve mütalâaları alınmalı, üniversite meclislerinden geçirilerek kesin kararlara bağlanmalıdır. Kütüphanelerin teknik faaliyetleri de yine mütehasıs bir komisyonun ciddi ve uzunca vadeli çalışma-

lariyle etraflı bir şekilde tesbit olunmalı ve bunlar da mutlaka katı esas ve kararlara iktiran ettirilmelidir. Teknik işleyişte, fikir ve işbirliğine ihtiyaç katıdır. Faaliyetler ilerledikten sonra teferruatta, belki, doğru da olabilecek şahsi düşüncelere yer verilmesi caiz değildir. Bu hususlarda hazırlanacak esaslara tatbikatta tam bir riayet şart olmalıdır.

Kütüphanelerin ve kütüphanecilerin nasibi, ekseriya görünüşte haklı tenkitlere hedef olmaktadır. Kütüphanecilik emel, emek, sabır ve bilgiyle ve mutlak bir diğerkâmlıkla tev'em bir meslektir. Üniversite kütüphaneleri de, ne kadar mükemmel kurulmuş olurlarsa olsunlar, bu nevi tenkitlerden hiç bir zaman kurtulamıyacaklardır.

Gaye olarak Ankara Üniversitesi:

Seminer ve enstitüler kitaplıklarıyla ayarlanmış fakülteler kütüphanelerine ve bir üniversite merkez kütüphanesine mâlik olmalıdır. Fakülte kütüphanelerinin, fakültelerdeki seminer ve enstitülerin ilmî çalışmalarını ve ihtiyaçlarını gereği gibi sağlayacak şekilde kurulmasına çalışılmalıdır.

Bu, nasıl olmalıdır?

- a) Her seminer için ayrı bir kitaplık tesisine lüzum yoktur. Seminer çalışmaları fakülte kütüphanesine istinat ettirilmelidir. Seminer faaliyetleri için lüzumlu kitaplar fakülte kütüphanesinden sağlanır, seminerin sonunda bu kitaplar fakülte kütüphanesine iade olunur. Seminer kitaplıkları, seminerde vazifeli bir asistan veya doçentin mesuliyetine verilir.
- b) Enstitü kitaplıkları, enstitülerin mevzularına giren ilmî araştırma ve incelemelere müsait bir şekilde kurulmalıdır. Bu kuruluş, seminer kitaplıkları şeklinde de mutalâa edilebilirse de bunların, fakülte kütüphanesine bağlılığı sağlanmak şartıyla daimî olarak tesisi daha isabetlidir. Enstitüler kitaplıklarında, münhasıran enstitülerin ilmî iştigal sahalarıyla ilgili eserler bulundurulur. Enstitü kitaplıklarının da kürsüye mensup asistan veya doçentlerden birinin mesuliyetine tevdi icabeder.

Umumiyetle fakülteler kütüphaneleri, mutlak mânasıyla bir inceleme ve araştırma müessesesi olarak değil, fakülte öğretimini destekleyici, tamamlayıcı ve kolaylaştırıcı bir «laboratuvar kütüphanesi» olarak tesis edilmelidir. Ancak fakültelerdeki enstitülerin kitaplıkları, bu mülâhazanın dışında bırakılmalıdır. Yani enstitü kitaplıkları, o enstitülerin sahalarına giren her türlü araştırma ve incelemelere elverişli olmalıdır.

Fakültelerdeki seminer ve enstitü kitaplıklarının fakülteler kütüphanelerinden ayrı tesisler olarak düşünülmesi doğru değildir. Seminer ve enstitü kitaplıkları, kütüphanecilik tekniği bakımından tamamen fakülteler kütüphaneleriyle birlikte birer kül olarak mütalâa edilmelidir. Bu görüş, hem lüzumlu ve faydalı, hem de kabil-i tatbiktir.

Üniversite merkez kütüphanesi, üniversiter çalışmaların, her türlü fikrî ve ilmî faaliyetlerin en geniş ve en dakik ilmî inceleme ve araştırmaların, her alandaki güzel sanatlar tetkiklerinin merkezi olarak tesis olunmalıdır.

Üniversite kütüphanelerinin, bir kül olarak, şu şemaya göre teşkilâtlandırılması mümkün olabilir:

REKTÖRLÜK

Kitap Tetkik Komisyonu

Rektörün veya tevkil edeceği bir dekanın reisliğinde :

Her fakülteden birer öğretim üyesi.

Kütüphaneler müdürü, fakülteler kütüphaneleri müdürleri (kitap tetkik ve intihabında karar yetkisi)

Kütüphaneler Meclisi

Rektörün reisliğinde, fakülte dekanları, her fakülteden birer öğretim üyesi, sekreter ve müşavir olarak Kütüphaneler Müdürü (Üniversite kütüphanelerinin idarî, ilmî, malî ve teknik faaliyetlerinin tedvin ve tanzim yetkisi)

ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİ MÜDÜRLÜĞÜ (*)

Teknik Yardımcı

Kütüphanecilik Enstitüsü

Neşriyat Bürosu

Teknik İşler

İdarî Yardımcı

Mikrofilm ve fotokopi atölyesi, kitap bakımı ve restorasyonu, cilt atölyesi, idarî, malî ve şahsî bütün işler, mubayaa ve sevkiyat, matbaa

ÜNİVERSİTE MERKEZ KÜTÜPHANESİ

Teknik büro - tasnif heyeti

Ünyon katalog

Ünyon envanter

İdare - mübadele

Film, mikrofilm, diks, tel, fotokopi seksiyonu ve arşiv. Eski-yazma eserler seksiyonu ve katalog.

Matbu eserler seksiyonu ve katalogu.

Periyodikler seksiyonu ve katalogu.

Envanter ve depo

(*) Üniversite Kütüphaneler Müdürlüğü, Üniversite Merkez Kütüphanesi bünyesinde de mütalâa olunabilir.

FAKÜLTELER KÜTÜPHANELERİ

(Seminer ve enstitü kitaplıklarıyla birlikte)

Katalog servisi (Seminer ve enstitü kitaplıklarıyla birlikte)
Envanter - depo servisi
İdare servisi.

Kütüphane komisyonu:
Dekanın reisliğinde üç öğretim üyesi ve fakülte kütüphanesinin idari, mali ve teknik işlerinde murakabe, tetkik ve kitap mubayaasında teklif yetkisi)

Fakülteler, kütüphaneleri, ilmi münasebet ve alâkaları ve bina durumları itibariyle birleşik olarak da kurulabilir. Bu görüş bir çok ahvalde zarurî bir mahiyet de alabilir. Aynı zamanda kadro, teşkilât ve masraf bakımlarından da tercihe şayan olabilir. Meselâ, Ziraat ve Veteriner Fakülteleri kütüphaneleri gibi. Fakülte kütüphaneleri, değışmez ve değıştirilemez pek müsait birer mekâna sahip olmalıdır. Bu mekân fakülte yakınında müstakil olarak düşünülebileceği gibi ihtiyaçla mütenasip bir elverişliliği haiz olmak kayıt ve şartıyla fakülte binası içinde de mutalâa olunabilir. Fakülteler kütüphanelerinde, kitapların tertip ve tanziminde sistematik bir yerleştirme esasının kabulü tercihe şayandır. Hattâ depo zarureti karşısında bile bu esas makul görülme-lidir. Ancak yerleştirmede hangi esas kabul edilmiş olursa olsun fakülteler kütüphanelerinde kitap mevcutlarının azami hadleri tâyin olunmak şartıyla standartlaştırılmasına ihtiyaç vardır. Bu kütüphanelerde ancak ilmi istifadeye hâdim kitaplar bulundurulur. Fakülte mevzuunda da olsa ilim tarihini ilgilendirecek kitapların veya ilmi değerlerini kaybetmiş eserlerin fakülteler kütüphanelerinde yer işgal etmemesi lâzımdır. Fakülteler kütüphanelerine, esas itibariyle öğretimde lüzumlu ve istifadeli eserlerin bulundurulmasına dikkat edilmelidir. Fakülteler kütüphanelerine kitap alımında ilmi değer ve istifadeye ve keyfiyete titizlikle itina gösterilmelidir.

Üniversite Merkez Kütüphanesi, mutlaka ayrı ve müstakil bir binada tesis olunmalıdır. Bina plânı milletlerarası bir müsabakaya konulabilir. Üniversite merkez kütüphane binası:

- a) 5.000000 kitabı ihtiva edecek depoları,
- b) Bir anda 500 kişinin okuyabileceği mutalâa salonlarını,

- c) Özel tetkiklere mahsus ayrı salonları,
  - ç) Müşterek çalışmalara mahsus salonları,
  - d) Bir konser salonunu,
  - e) Bir konferans salonunu,
  - f) İstirahat yerlerini, kantinleri,
  - g) Büroları, atölyeleri ve servisleri
- ihtiva etmelidir. Bunlar sıcak ve soğuk hava tertibatlı olmalıdır.

Kütüphanecilik, artık memleketimizde de ilmî ve fikrî her nevi çalışmaların dayanağı olmak kıymetini kazanmış bulunmaktadır. Bugün sayıca milyarlarla ifade edilebilecek bir seviyeye erişmiş bulunan bütün fikrî ve ilmî mahsulâtın ilim yolunda hakkıyla ve lâyıkiyle istifade, yeni yeni hakikatlara varışlar, uyanış ve uyarışlar, maddî ve manevî sahalarda ilerleyişler ve buluşlar, kütüphanelerde ancak kütüphanecilik bilgi ve tekniğinin tatbikiyle mümkündür. K ü t ü p h a n e s i z bir üniversite olamaz. Şimdi kütüphanecilik bilgi ve tekniği tatbik edilmemiş bir kütüphane tasavvur etmek artık kabil değildir. Bu, bir çocuk kütüphanesinden başlayarak bir üniversite kütüphanesine kadar böyledir. İlim ve medeniyet ilerledikçe bu hakikatın adım adım kuvvet ve tesirini artıracığına şüphe edilemez.

Bu bakımdan Ankara Üniversitemizde bir «KÜTÜPHANECİLİK ENSTİTÜSÜ» kurulmasının bugün tahakkuk safhasında olması, ancak sevinilecek ve öğrenülecek bir iştir. Bu, ilim anlayışlarımızda ileri bir merhaleye vardığımızı isbat edecek bir vakıadır.

Bununla beraber bir «kütüphanecilik fakültesi» veya hiç olmazsa Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi içinde bir «kütüphanecilik şubesi» yerine bir «Kütüphanecilik Enstitüsü» kurulması benim için anlaşılması güç olmaktadır. Şahsan ben de «Kütüphanecilik Fakültesi» kurulması fikrini savunanların safında bulunmaktayım. Bu hususta akademik bir münakaşaya girişmek bu raporun plânında yer alamazdı. Ancak teknik bilgilerin ve tatbiki ilimlerin de artık bütün dünyada üniversiter bir mahiyet ve kıymet kazanmış ve kazanmakta bulunmuş olduğu noktası, bir hakikati ifade ediyorsa, Kütüphanecilik Enstitüsü bu sahada tam bir oluşa varmağa ve tam bir ihtisas yaratmağa müsait bir tesis olmayacaktır. Bu mevzuda, düşüncelerimi ayrıca ifadeye imkân bahşolunursa, bu lûtuftan faydalanmayı bir vazife sayacağım. Bu umumî mülâhazalardan sonra Ankara Üniversitesi Kütüphanecilik Enstitüsünün nasıl kurulması icabedeceği hakkındaki düşüncelerimi arzedeabilirim:

Bu Enstitünün modern kütüphanecilik seksiyonu üzerinde fikir yürütmeğe mahal görmüyorum. Amerikalı profesörün bu sahadaki ihtisas ve salâhiyetine

inanıyorum. Ben ancak Klâsik Şark Kütüphaneciliği Seksiyonu hakkındaki düşüncelerimi arz ile iktifa edeceğim.

Kütüphanecilik Enstitüsünde bir «Klâsik Şark Kütüphaneciliği Seksiyonu» nun açılması; irfan ve medeniyetimizin, içinde bulunduğumuz büyük coğrafi bölgenin, islâmiyetin ve islâm âleminin, bu bölgenin jeopolitik mutalarının, bu âlemlerle ondört asırlık tarihî ve harsî alâka ve münasebetlerin, oryantalizmin ve en nihayet şarkiyat mevzuunda mukayese kabul etmez manevî varlığımızın ortaya koyduğu kesin bir zarurete dayanmaktadır. Böyle bir seksiyona yalnız Türkiye değil, bütün islâm âlemi, hattâ dünya ölçüsündeki şarkiyatçılık muhtaç bulunmaktadır. Bu seksiyonun kurulacağı en müsait yer de ancak Türkiye olabilir. Ankara Üniversitesi bu seksiyonla âlemsümül bir değer kazanabilir. Bilhassa içinde bulunduğumuz coğrafi bölge için Ankara Üniversitemiz bu bakımdan bir «MİHRAK» teşkil edebilir. Bu maruzatımın samimî bir inanca dayandığına itimat buyrulmasını bilhassa rica ederim.

Klâsik Şark Kütüphaneciliği Seksiyonu, esas itibarıyla Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesiyle İlahiyat Fakültesine istinat ettirilerek kolaylıkla tesis olunabilir. Arap, Fars ve Türk dil ve edebiyatı, tarih ve felsefe şubeleriyle İlahiyat Fakültesindeki mevcut disiplinlere ilâveten konacak «Klâsik Şark Kütüphaneciliği» disiplini bu seksiyona adetâ fakültatif bir değer de kazandırabilir. Klâsik Şark Kütüphaneciliği disiplini ilâve edilmiş olan bu şubelerden mezun olacıklara meselâ «Arap dil ve edebiyatı - klâsik Şark Kütüphaneciliği» ihtisası tanınarak o suretle bir diploma da verilebilir.

Kendi şartlarına göre modern kütüphanecilik seksiyonu içinde bu düşünce vârid olabilir. Kütüphanecilik Enstitüsü içinde «Klâsik Şark Kütüphaneciliği Seksiyonu» nda fakülte şubeleriyle âyarlanmış olarak,

Arap müellifleri biyografyası ve Arapça yazmalar bibliyografyası,
Fars müellifleri biyografyası ve bu dillerdeki (Orduca dahil) yazmalar bibliyografyası,

Osmanlı ve Çağatay müellifleri biyografyası ve Osmanlı, Çağatay ve Uygur yazmaları bibliyografyası,

Arap alfabeli bütün şark yazıları grofolojisi, tarihî tekâmülleri,

Tezhibcilik; devirleri, mektepleri ve tarihî tekâmülü,

Teclid sanatı; devirleri, mektepleri ve tarihî tekâmülü,

Garp ve şark teclidciliği ve tarihî münasebetleri,

Minyatürcülük; devirleri, mektepleri ve tarihî tekâmülü,

Eski kitapçılık sanatları; kâğıt, mürekkep, kalem, kâğıdın terbiyesi, şiraze, ebru vs.,

Klâsik şark kitapları enstrüksiyonu,
İlim ve sanat tarihleri

gibi dersler okutulmalıdır. Eski kitap sanatlarına ait bilgiler, bir sömestr müddetle İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi tezyini sanatlar şubesinde verilebilir.

Ankara Üniversitesi merkez ve fakülte kütüphanelerinin teknik faaliyetlerinde tam bir birlik temini şarttır. Bu kütüphanelerin gaye olarak istikbalde alacağı form ve bugünkü islâhat için alınacak ilk ve en mühim müşterek tedbir, mükemmel fakat beraberlikle tatbiki kaabil bir enstrüksiyonun derhal hazırlanması olmalıdır. Hakiki ihtiyaçlara her bakımdan uygun, makûl ve beraberlikle tatbiki kabil bir enstrüksiyon, islâh hareketinin her iki veçhesi için de en başta gelen lüzumlu bir unsurdur. Mükemmel bir enstrüksiyon ve bunun iyi bir beraberlikle tatbikatı, diğer bütün kusurların ve eksikliklerin müsamaha ile karşılanmasına yol açabilir. Bu arada Merkez Kütüphanesiyle fakülteler kütüphaneleri depolarında esas tutulacak bir «yerleştirme» nin sağlayacağı büyük fayda ve kolaylıklar da gözden uzak tutulmamalıdır.

Yukarıda bilmünasebe arzettiğim gibi fakülte kütüphanelerinde sistematik bir «yerleştirme» tercih olunmalıdır. Bu «yerleştirme» nin merkez kütüphanesinde de tatbiki, kütüphanecilik tekniği, merkez kütüphanesinin idaresi ve sağlayacağı istifade bakımlarından daha faydalı olacağına kaniim. Fakat bu husus, mütehasıs komisyonca tesbit edilmeli ve alınacak neticeye göre derhal tatbikata geçilmelidir. Ancak bu çalışmalarda üniversite kütüphanelerinin gavede alması lâzımgelen esas form katiyen gözden uzak tutulmamalıdır. Çünkü başlanmış ve yürütülmüş bir enstrüksiyonun ve yerleştirmenin ileride değiştirilmesi gibi muazzam bir tehlike ile karşılaşmanın bugünden önüne geçilmesi şarttır.

Üniversite kütüphanelerinde alfabetik kataloglar kadar, hattâ ondan da lüzumlu olarak sistematik kataloga da ihtiyaç vardır. Bu nevi katalog ilmi bir sınıflandırmanın kabulünü zarurî kılar.

Bu hususta hangi tatbikat, hangi sistem kabul edilmelidir; bu mevzu henüz nünakaşa kabiliyetini kaybetmemiş gibi görünüyor. Ancak, bugün dünyada teniden tesis edilen kütüphanelerin büyük bir ekseriyetinde Dewey sistemi tatbik olunmaktadır. Umumiyetle Amerika ve Belçika kütüphanelerinde bu sisteme göre sınıflandırma kabul edilmiştir. Bu sistemin, tatbik olunduğu bazı nemleketlerde zorluklara ve intibaksızlıklara sebep olduğu iddia edilmekte ise le bu iddia, sistemin esası bakımından her noktada hakikate uygun değildir.

Meselâ: İslâmiyette, Türk dil ve edebiyatında bu sisteme göre yapılacak sınıflandırmada rakkamların yüzbinlere kadar tevalisi, bu iddiaların başlıca mesnedini teşkil etmektedir. Şunu arz etmeliyim ki, rakkamların tevalisi hiç de ehemmiyeti haiz bir mahzur teşkil etmez.

Bu sistemin lehinde söylenecek en mühim nokta; prensipleri vaz edilmiş, kitabî hale getirilmiş, şahsın ve zümrenin tesirlerinden ve anlayışlarından kurtarılmış olarak milletlerarası bir değer kazanmış bulunmasıdır. Arzettiğim zahiri mahzurun her millete göre izalesi belki de mümkündür. Ancak bu imkânın, sistemin esas ve prensibiyle ne dereceye kadar telif olunabileceği, üzerinde durulacak bir meseledir. Amerikalıların bilhassa dil ve edebiyat mevzuunda buldukları, tavsiye ve kabul ettikleri kolaylık şekli incelenmelidir.

Bu sistemin tatbikatında, esas ve prensibinde bir değişiklik bahis konusu olmamak kaydıyla Avrupa'da (bilhassa Belçika'da) ve Amerika'da bazı farklı hususiyetlere yer verilmiştir. Sınıflandırmada üniversite kütüphaneleri için Dewey sistemi kabul olunduğu takdirde bu tatbikat hususiyetlerinin göz önünde bulundurulmasında ve bir tarafın seçilmesinde fayda vardır. Yerleştirme, enstrüksiyon ve sınıflandırma mevzularında çalışmak üzere derhal bir mütehas-sis komisyon kurulmalı ve bu hususlarda üniversitemiz kütüphanelerinde tatbik olunacak esasların tesbiti hazırlıklarına hemen girişilmelidir.

Üniversite merkez ve fakülteler kütüphanelerinde mutlaka bir îare sistemi kurulmalıdır. Bu tesis bir taraftan öğretim elemanlarının inceleme ve araştırmalarında, diğer taraftan talebenin çalışmalarında büyük kolaylıklar sağlar. İare, üniversite kütüphanelerinde kesin bir zaruret olarak mutalâa edilmelidir. Ancak bu tesisin şahsi sebeplerle zedelenmemesi için gerekli bütün tedbirlerin önceden alınmasına mutlaka ihtiyaç vardır.

Bu tedbirler arasında teminat akçası, borçlu talebenin imtihanlara alınmaması, asgari ve azami müddetler, müddetin geçirilmesi halinde teminat akçasının otomatik olarak irad kaydı, îareden istifadenin men'i, borçlu asistanlardan doçentlik, borçlu doçentlerin profesörlük imtihanlarına alınmaması, mali formülü bulunarak müddetlerin tecavüzünde kitap bedellerinin otomatik olarak maaşlardan kesilmesi gibi hususlar dikkate alınabilir. İare sisteminin bir yönetmeliğe istinad ettirilmesi tabii ve zaruri bir keyfiyettir.

Öğretim üyeliğinin bilhassa asistanlık ve doçentlik devrelerinde daha yüksek bir kademeye irtikada muayyen bir müddet üniversite merkez, fakülteler ve enstitüler kütüphanelerinde çalışma kayıt ve şartının tesisine ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaç, öğretim üyelerinin, kütüphanelerin umumî nosyonu üzerinde bilfiil ve bilâmel bilgi sahibi olmaları, kütüphanecilik teknik ve bilgisine, kü-

tüphaneler idaresine nüfuz etmeleri, talebeye kütüphanelerden istifade yollarını gereği gibi öğretmeleri, öğretim üyesi - kütüphane münasebetlerinin normal şartlar içinde nasıl olması lâzım geleceği hakikatına erişmeleri bakımlarından üzerinde durulmağa değer sebeplerden kuvvetini almaktadır.

Buraya kadar umumî hatlarıyla üniversite merkez ve fakülteler kütüphanelerinin organizasyonunda gaye olarak tahakkuk ettirilmesi lüzumlu görülen hususlardan bahsedilmiştir. Şimdi, Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesiyle diğer fakültelerdeki kütüphanelerden bugünkü durumlarına göre en iyi istifade şekli hakkındaki düşüncelerimi arz edebilirim.

Fikrimce, bu ıslah hareketine girişmek hususunda, hareket mebdeleri şunlar olmalıdır:

- a) Depo - yerleştirme,
- b) Sınıflandırma,
- c) Enstrüksiyon.

Depo - Yerleştirme :

Yukarıda bil-münasebe fakülte kütüphanelerinde sistematik bir yerleştirilenin daha uygun olacağı mütalâasını arzetmiştim. Aynı mütalâayı imkânları ağlamak şartıyla Üniversite Merkez Kütüphanesi için de uygun bulurum. Üniversite Merkez Kütüphanesi milyonlarca eseri ihtiva edecektir. Bu kadar çok sayıda kitap koleksiyonlarını muhtevi olacak bir ilim kütüphanesinin depolarında sistematik bir yerleştirme kabul olunması, kütüphanelerden hâl ve istikbale gereği gibi istifade bakımından çok lüzumludur. Ancak bu lüzum, mekânları ikinci derecede ilgilidir. Üniversite merkez kütüphanesi için ayrı ve müstakil bir bina, her hangi şartlar içinde olursa olsun, istikbalin kendiliğinden tahakkuk ettireceği bir zaruretî ifade eder. Bu sebeple merkez kütüphanesinin temelini teşkil edecek olan bugünkü Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Kütüphanesinde on senelik bir geleceği de hesaplıyarak kâfi bir ittisâ sağlanmak şartıyla bu kütüphanede sistematik bir depo - yerleştirme esasının kabulü muvafık olacaktır. Bu tedbir yer bakımından her türlü fedakârlığa değecek bir kıymet taşır. Üniversite merkez kütüphanesiyle fakülteler kütüphanelerinde tatbik olunacak depo - yerleştirme sisteminin derhal tesbitine ve tatbikatına geçilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Sınıflandırma .

Derhal karar verilip tatbikatına girişilecek ilk ıslah hareketlerinden biri de «sınıflandırma»nın tesbitidir. Bunun da gecikmeden değışmez ve değıştiril-

mez bir esasa bağlanması zaruridir. Nasıl bir sınıflandırma esası kabul edilmesi icabedeceği yolundaki mutalâalarını yukarıda arzemiş bulunuyorum.

Enstrüksiyon

Bu mevzuda da düşüncelerimi arzemiştim. Bu hareket mebdeinin de derhal bir esasa bağlanarak en kısa zamanda tatbikatına geçilmelidir. Ancak meydana getirilecek enstrüksiyonda, umumi istifadenin daha uzun seneler akametine ve tatbikatında işbirliğinin ve beraberliğin ihlâlüne sebep olunmamak üzere fazla teferruattan kaçınılmasında fayda vardır. Bu arada yazma kitaplar için kendine mahsus özelliklere göre, ayrı bir enstrüksiyon meydana getirilmesi de zaruridir.

Bu üç hareket mebdeinden işe girişmek için şu kararlara varılması ve tatbikatına geçilmesi lüzumludur.

- a) Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi, müstakbe «Üniversite Merkez Kütüphanesi» nin temelini teşkil etmel ve ister müstakil, ister birleşik olsunlar, fakülteler kütüphanelerinin gayede alması lâzımgelen şekilleri şimdiden tesbit olunmalıdır.
- b) Derhal mütehasıs bir komisyon teşkil edilerek bu hareket mebdeleri üzerinde çalışmalara başlanmalıdır. Mütehasıs komisyon, rektörün reisliğinde;
  - 1 — Üniversite öğretim üyelerinden,
  - 2 — Amerikalı kütüphanecilik profesörünün de iştirakiyle kütüphanecilik mütehasıslarından,
  - 3 — Üniversite kütüphaneleri idarecilerinden teşkil olunmalıdır. Bu komisyonun tesbit, tâyin ve tedvin edeceği esaslar üniversite meclislerinden geçirilmek suretiyle tatbik sahasına konulmalıdır.

İslah hareket mebdeleri, şu temellere istinat ettirilmelidir:

- a) Kütüphanelerin bugünkü kadroları,
- b) Muvakkat kadrolar.

Üniversite kütüphaneleri kadroları böyle bir ıslah hareketine girişmeğ derhal elverişli bir hale getirilmelidir. Bundan başka elde ne keyfiyet, ne keyfiyet bakımından kâfi derecede ihtisas elemanı bulunmadığı ve bunların en az 4 yıldan önce yerleştirilmesine başlanamayacağı dikkate alınarak bilhassa kabul edilecek enstrüksiyon ve klâsifikasyona göre tasnif işlerinde çalıştırılma üzere derhal muvakkat kadrolar alınması ve bu kadrolarda, maaşlarına ilâvete:

erilecek ücretlerle asistan, doçent ve hattâ profesörlerin tazvifleri sağlanmaktadır. Bu çalışmalar, doçent ve profesörlerden ayrıca teşkil olunacak bir kontrol kadrosuna da bağlanmalıdır.

İlk ıslah hareketlerinde şu noktaların da ele alınması faydalı olabilir:

- a) İleride Üniversite Merkez Kütüphanesi olarak organize edilebileceği dikkate alınarak Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Kütüphanesinde bir mikrofilm ve fotokopi servisi kurulabilir. Bu, dünya ilim müesseseleriyle zaten başlamış bulunan ilmî münasebetler ve mikrofilm veya fotokopi mübadeleleri bakımlarından Üniversitemizin ilmî varlığı ile ilgili mühim bir tesis olacaktır.
- b) Üniversite içi ve dışı kütüphanelerle ilim müesseseleri arasında cari olabilecek iare ve ayrıca mübadele esasları tesbit olunabilir. Bu esaslar, mütehasıs komisyonca hazırlanabilir.
- c) Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Kütüphanesinde, yazmaların cilt restorasyonu ve yeni eserlerin teclidi için bir cilt atölyesi kurulması dikkate alınabilir.
- ç) Seminer ve enstitüler kütüphanelerini gayeye göre şimdiden teşkilâtlandırmak mümkün olabilir.

SON SÖZ :

Kütüphanecilik Enstitüsünün, Ford vakfiyle işliyebilen bir müessese olarak değil, Ankara Üniversitesi bütçesine dahil bir ilim tesisi olarak mutalâası şarttır. Bu arada Klâsik şark kütüphaneciliği seksiyonunun da durumu kat'i olarak tesbit edilmelidir.

Bu rapor, Ankara Üniversitesi Rektörü Sayın İzzet Birand'ın gösterdiği lüzum üzerine, kütüphanecilik emelinin desteklediği bir hizmet kasdıyla zırlanmış ve 3 nusha olarak Ankara Üniversitesi Rektörlüğüne saygılarıyla sunulmuştur.